יעקב שרת / איש ממאדים

כשהרכבות לא באות

אחד מעמיתי העיתונאים מנה בימים אלה בין שיאי מישטר הליכוד את היותה של 1980 שנת העלייה המעוטה ביותר בתולדות ישראל.

זו האשמה קשה, ואולי גם נכונה, אבל השאלה היא אם זה הכל.

שכן, בצד כל הישגי הליכוד בעידוד עלייה ובקליטתה, שהגיעו למה שהגיעו ב־1980, אי־אפשר שלא לשאול שתי שאלות נוקבות: אולי גם העם היהודי קצת אשם? אולי הוא פשוט לא רוצה לעלות? אולי הוא פשוט נגמר? או אולי פשוט נגמר לו מהמדינה?

אלה לא שאלות נעימות, לא ולא, אך אי־אפשר שלא לשאול אותן.

לא רק קשה להיות להיות יהודי. קשה להיות עם יהודי. והעם היהודי הזה, שקשה לו להיות והוא עם קשה, הוא גם לא כל כך עם אחד. בנעורינו פצחנו ברינת „עם אחד היינו, עם אחד נהיה, כי ממחצבת בור אחד נוקרנו...״ שרנו, כלומר שרקנו באפלה מה שמישהו כתב מפני שכנראה הוא לא היה בטוח כל כך שאפשר לסמוך לגמרי על העם היהודי הזה שיהיה עם אחד, כשם שלאמיתו של דבר הוא גם לא היה תמיד עם אחד, ומחפשי עשרת השבטים (עכשיו בין הפאטאנים שבאפגניסתאן) יאשרו זאת.

אז אם העם הזה לא עולה, השאלה היא אם אין זו מלאכה קלה מדי לתלות „מחדל״ זה בליכוד. חרף כל כישוריו המצויינים בתחום העלייה כבתחומים אחרים — ועינינו הדומעות.

אם העם הזה לא עולה, אולי הוא כבר עלה? כלומר, אותו שבט בעם שחיים ריבוניים היו חשובים לו עלה, ואותו שבט בעם היהודי שחיים ריבוניים קסמו לו עלה, ואותו שבט בעם שחיים ריבוניים שימשו לו מיקלט עלה. וזהו זה.

יהודי שלא ביקש מעולם חיים יהודים ריבוניים, ומי שחיים אלה, מרגע שנתהוו, לא קסמו לו, ומי שלא ראה צורך או כורח להסתייע בחיים אלה כמיקלט אמין, נשאר במקום שנשאר או היגר למקום שהיגר כאילו ישראל לא באה לעולם ולא היתה צריכה לבוא לעולם, ובכך — וזה העניין כולו — לאו־דווקא בגד בערכי העם היהודי, מורשתו ודתו, אלא אולי היה נאמן להם ביותר. לא צריך להיות דווקא הרבי מלובביץ׳ כדי לא לעלות. אפשר להיות סתם יהודי חילוני ולא לעלות. שלא לדבר על מתבולל.

האמינו לי, איני רוצה ללמד סניגוריה על הליכוד ואיני רוצה ללמד קטיגוריה על העם היהודי האומלל. אני פשוט נתון במבוכה.

ברגעי הקשים נדמה לי, שמדינת־ישראל היא אבר מפרפר של גוויית עם שנרצח באושוויץ, המצפה לנס של הצמחת הגוויה מחדש, מתוך האבר, כמעשה בעלי־חיים נחותים.

אבל אינני מאמין בניסים.

ברגעי הטובים (יחסית), אני רואה את מדינת־ישראל כרכבת שהתחילה לנסוע כאשר סבי עלה ארצה כבילו״יי — אנא סילחו לרגשנותי, אבל ראיתי פתאום את דיוקנו בעמוד האש וזה עשה לי משהו — הגבירה תאוצתה יותר ויותר עד שעלה בידה לחלוף בשלום דרך הצומת העשן של רכבות אושוויץ ולהגיע לתחנת הריבונות.

אה, איזו תחנה גדולה זו היתה צריכה להיות! ומה רב היה בה המקום לעוד רכבות, עוד ועוד רכבות! ואומנם, כמה מהן באו, לפעמים חרקו, לפעמים התנגשו, לפעמים ירדו מהפסים. אבל באו!

ועכשיו, כשהתחנה היפה הזאת — כן, יפה למרות הכל! — שוממת ומשמימה כל כך, שלא לדבר על הרכבות חיוצאות מן הרציף הצדדי בכיוון אחר, אתה שואל את עצמך מה קרה, ומהרהר שמא העם היהודי הוא עם־של־תחנות, לא עם של מסוף, והליכוד, עם כל הכבוד, מתגמד לקטר קטן מאוד על מישטח ענקי, ריק מקרונות.

טוב. נחליף את הקטר. אבל מה על הקרונות?

זיקים של אופטימיות

ככל שאנו מתרחקים ממיבצע גאולת הדמוקרטיה הישראלית — על־ידי יוסף המפד״לי בעל החידודים, כך אנו מתקשים להבין, מה קרה, בעצם; מה היה הדבר האיום והנורא כל כך, שהזניק את שר־הפנים העסוק שלנו לעשות מה שעשה בחופזה במישטרה.

התדהמה הרבה נוכח המעשה הזה, שאיכשהו משתבץ היטב בריקמת השיבושים והמחדלים של ממשלת בגין, היתה עמוקה ונרחבת דיה לעורר אנשים להקים תנועה ציבורית נגדו. אברהם אדן ובנימין פלד בוודאי לא עשויים מעור פוליטי אחד, ולעולם לא יוכלו לשכון באכסניה מפלגתית אחת. אבל אם שניהם כאחד נחרדו מריבצם ועשו יד אחת בפרשת יוסף בורג, הרי זה, כמדומה, לא רק מפני שלשניהם עניין בנפילת מישטר בגין מוקדם ככל האפשר, אלא מפני שהם חשים שאם הם ואנשים כמותם, המבקשים לחיות במדינה נאורה, שמבירתה ירושלים יצא לישראלים אור ולא שחור, לא יקומו עכשיו איש ממקומו ויצעקו צעקה גדולה, לא יעירו ולא יעוררו, יבלעו הרדידות והשפל של העשייה הפו־ליטית בישראל את הבינוניות שבעשייה זו, עד כדי סכנה של התפרקות החישוקים.

הסיסמוגרף החברתי־פוליטי הזה של התעוררות ציבורית ספונטנית נרחבת, של תנועה במשמע המילולי של מונח זה — תנועה, לא שיתוק, לא קיפאון והתאבנות — מעיד לא רק על תחושה רווחת של דאגה עמוקה מפני מה שעשוי להתעוות ללא תיקון בימי דמדומי־שילטון אלה — בימים ההם אין בגין מלך בישראל, איש המפד״ל הישר בעיניו יעשה — אלא, בראש ובראשונה, על המאגר הגדול, אולי העצום, של כוחות שאין להם מוצא במיסגרות מפלגתיות אטומות (שמטבע ברייתן נמשכים אליהן ומצליחים בהן קאריירים מסוג מסויים, ולפעמים, למרבה המזל, קאריירים חיוביים), ובריגול ואין להם דורש, אבל הם קיימים, ולא נכנעים, לא משלימים, ומתגלים ומבצבצים פה ושם כאשר השפל נמשך, נמשך, נמשך.

הנסיון בונגועות ציבוריות שכאלה מלמד, שהן יוצרות אווירה, אקלים, שהן מחדדות תחושות וגישות, שהן הופכות מגורם מגיב על תהליכים לגורם מאיץ תהליכים, ובכך ממצות את תפקידן ושוקעות. שכן המכנה המשותף של חבריהן כללי מאוד ואינו מאפשר להקים מעליו מפלגה פוליטית בת־קיום.

אנו נשארים איפוא עם העבודה, שמיום ליום, משעה לשעה, מדקה לדקה כבד והולך המשא אשר תצטרך לשאת בו. השאלה אם גורם זה יוכל להתמודד עם הבעיות שיוטלו עליו בעינה עומדת, ואי־אפשר לומר בפשטות שהיא לא מציקה ומטרידה. אבל לפחות אי־אפשר שלא להתרשם מעצם העובדה, שמפלגה זו אינה בורחת עכשיו מהנטל הנורא המצפה לה. ועם זה, מה טוב לדעת, שחושיהם של אנשים טרם נתקהו, שהרגישות החברתית לא פגה, עד שברגעי שפל מאיימים נכנסת לפעולה מין רשת רדומה של עצבים שונים ומשונים, אך כולם רגישים רגישים, ומעבירה בחוטיה הדקיקים, בני־החלון, זיקים רבי עוצמה.

הזיקים הללו הפיחו עכשיו חיים בנגר האופטימיות.

חידה פסיכופוליטית

ועשיתי על הקו המתמשך לא מאתמול / ובני־אדם חוצה, מי לימין ומי לשמאל:

החשבתם מדוע, משום־מה, סביב המחלוקת בורג־שפיר,
שכל בחור וטוב בה התייצב כתן, צבוע, שפנפן או כפיר,
בדרך כלל „ימין״ אל המדיח כמגנט נמשך —
ואילו „שמאל״ מחזיק דווקא בדגל המודח?

פרס, דבר!

שעתו של שימעון פרס קרבה והולכת. קשה להגיד, שסיכוייו לכהן כראש הממשלה של ישראל פוחתים בימים שתוקיים אלה של ממשלת בגין. זה, כמובן, מחייב.

אנשיו של פרס יודעים זאת, ומפרסמים עכשיו מודעות־מחץ בעיתונים, שם הם שואלים שאלה טובה, טובה מאוד, את הממשלה, את הכנסת, את העם: „מה עוד צריך לקרות, כדי שממשלת הליכוד המתפוררת תתפטר?״

אני אגיד פה מה צריך לקרות, אם כי עד שדברי אלה יראו אור אולי מה שצריך לקרות כבר יקרה, ולאו־דווקא בגלל מה שאני אגיד. גם זו לטובה.

ובכן מה שצריך לקרות, לדעתי, הוא שראשי העבודה ובעלי בריתה ייצאו אל העם כבר עכשיו, מייד, ויקחילו קהילות ויאספו אסיפות ויגידו לא רק מה הממשלה הנוכחית צריכה לעשות — להתפטר לאלתר ולהקדים את הבחירות — אלא מה הממשלה שלהם תעשה, ויגידו אמת ולא שקר, וייסרו בשוטים ובעקרבים ולא ירעיפו ממתקים.

וחוץ מזה יגידו מה דעתם בעניין יחסי דת ומדינה.

אפשר לא לאהוב את הפוליטיזציה של הדת ועוד גרוע מזה, אבל אי־אפשר לכפור בקיום מיגזר דתי בישראל, ובוודאי שאין טעם להפוך מיגזר זה, להוציא שוליו המטורפים — ולמי שאין שוליים מטורפים? — לעויין.

אבל אפשר ואפשר לומר לעת אשר כזאת: אתם, יקירינו־שלומי־אמוני־אלוהי, תוכלו להשתתף בממשלה הבאה, אבל בחסד, לא בזכות, ובלי בורג. ארצ׳י בורג הבנקר הדתי ייכבד ויתחדד בביתו.

ומה יהיה אם המפד״ל תקבל בבחירות הבאות מיספר קולות, שיכפה על פרס ושות׳ להכליל אותה בקואליציה בזכות, לא בחסד! אוי ואבוי יהיה, אבל מדוע זה צריך להפריע למישהו בעבודה, כלומר לפרס, להכריז על האוי־ואבוי הזה כבר עכשיו?

הורוסקופ

(המשך מעמוד 10)

עצמו ליהנות בפשטות מהנאות החיים. אם לאצבע מסוג זה מצטרפת מתחת גט גיבעה גבוהה, אוכלת מרה שחורה אה בעביה, וקשה לעוור לו. זהו מצב קיצוני ונדיר. רוב האנשים חיים ללא גיבעה שבתאי מתחת לאצבע השבתאית שלהם, והוקם הגדול התברך אפילו ב־שקע מתוחת לאצבע זו. סימון המלמד על יחס קליל יותר ונכונות לגלות צחוק ושימחה בכל מקום ובכל דבר.

לפעמים חרות קו זה ביד האדם ב־רגע היוולדו, ולפעמים הוא נוצר רק בנקודה מאוחרת יותר בחייו. קו ה־גורל מתייחס לדרך־חיים, לקאריירה, ל־הצלחות ולכישלונות. למעשה הוא מצביע על האיזון הפנימי של האדם. קו ארוך וחזק, החוצה את היד לאורכה, הוא סימן לאדם השלם עם עצמו, המקבל את תכונותיו הטובות עם הרעות, חי עמן ואינו מצוי בקונפליקטים פנימיים קשים. לבעלי קו חלש ושבור, או לאותם המשוללים קו זה, קשה לשאת את גורלם, את עצמם, את ידידיהם ואף את חייהם. אדם כזה נתון בחוסר שקט תמי־די ומושפע בחוזקה מכל מיקרה העלול לשנות את חייו לטוב או לרע.

לבעל הקו חזק ושלם החוצה את היד יש כוח סבל רב. כאשר נקרים קשיים על דרכו, הוא משלים עמם ואינו סובל מהם, כפי שסובל חסר הקו.

למקום המוצא של קו הגורל חשיבות רבה. האיזור שבו הוא מתחיל מרמז על דרך החיים אליה נמשך בעליו.

קו שעולה מגיבעת הירח מעיד על אדם החש צורך לבוא בקשרים עם אנ־שים; עבודתו ואורח חייו, וכן הצל־חותיו, קשורים בחברה וברושם הטוב שישאיר על אנשיה. מצב כזה מאפשר לו להרגיש, ביתר קלות מאחרים, באיזו דרך יש לנהוג עם אנשים. שחקנים, זמרים, סוחרים, מרצים ואפילו מורים, או כל מי שעבודתו קשורה בקהל, הם בעלי קו מסוג זה.

לפעמים מתחיל הקו ממרכז היד אך בדרכו אליו ענף המתחיל בגיבעת הירח ומתחבר אליו בהמשך הדרך. זה מלמד על כך שלבן הזוג השפעה מכרעת על הקאריירה ועל מהלך החיים של זולתו. המחזאי ג׳ורג׳ ברנרד שאו שינה את מצבו הכלכלי כשנשא אשה עשירה, והצליח להגשים את שאיפתו לעסוק ב־כתיבת מחזות תחת עיתונאות. בהדפס שנשאר מכף ידו ניתן לראות את הענף המתחבר לקו הגורל, בגיל שבו עבר את השינוי.

קו הגורל שמתחיל במרכז היד מלמד שבעליו שואף לעצמאות ומעדיף לסמוך על כוחותיו הוא, ולא להעזר באחרים. את הצלחותיו הוא יכול לזקוף תמיד לזכותו. גם כאשר הוא נתקל בקשיים בדרכו, אין הוא נרתע מהם ומצליח להתגבר על רוב המכשולים.

קו שמתחיל מקו החיים עצמו מראה שסביבתו המוקדמת של האדם לא אינ־שרה לו לפתח את כישרונותיו ואת אי־שיותו. לדרישות של בני מישפחתו ממנו היתה השפעה מעכבת ומגבילה; לפעמים הוא מאמץ את המקצוע של ההורים.

הפסקות בקו הגורל מעידות על סינ־מה של דרך כלשהי, אך במידה שהוא ממשיך בצורה חזקה ויציבה, השינוי שנעשה יתברר כשינוי לטובה. האדם יחוש התקדמות והתפתחות, גם בעבודה וגם בחיים, ויגיע לתקופה שבה לא יאלץ עוד להמשיך בהתלבטויות ובחי־פושי דרכים חדשות שיתאימו לאישיותו. קו גורל שמתחיל מאוחר מופיע בידו של אדם שהצליח אחרי מאבקים קשים. אפשר לשער שהוא עשה זאת ללא עזרה או סיוע של מישהו מבני מישפחתו. כאן אזכיר עוד שלנקודות בהן מסתיים קו הגורל יש חשיבות רבה בקביעת גורלו של אדם.

קו הגורל הוא קו שעובר על פי רוב שינויים רבים. לא במעט תלוי השינוי ברצונו החזק של בעל הקו. וכאן שוב חוזרים לקשריו עם מזל גדי. הגדי ידוע ברצונו החזק, בשאפתנותו ובהתמדתו. הוא מעצב את גורלו במו ידיו. ניתן לראות כאן, כי האדם לא נתון אך ורק לשליטתם של גרמי שמים; רצונו וחוזק אישיותו קובעים לא במעט את גורלו ואת עתידו הטוב.